

טעימות

הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

הלערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך וביתך ובלכתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

(דברים ח', י"ב - י"ד) פן תאכל ושבעת וגו' וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת וגו' דעל ידי אכילה לבד שהוא התאוה הראשונה, וחטא אדם עדיין לא היה מגיע לשכחה. רק על ידי **ריבוי הממון** דמזה בא לגיאיות. דכל תאוה הוא רק לשעה ורגע התאוה, ואחר כך הוא כלא היה ועל כן נקרא במשלי (כ', י"ז) לחם שקר ולחם כזבים שפוסק מיד. מה שאין כן ממון שיוכל האדם לתעות ולחשוב שהוא קנין הקיים בידו כל ימי חייו. על כן מזה יוכל לבוא לכל רע, ששורשם הגיאיות כידוע. דמזה בא השבירה ותחילת מציאת הרע עד שיבוא מזה לושכחת. **ונמצא חמדת ממון הוא שורש השורשים של כל מיני רע...**

סיפור | "כסף" מניע גדול יותר מ"כבוד"

מו"ר הגר"ד בעלסקי שליט"א סיפר שאחד מהאברכים בכלל שלו ביקש להגיע עמו ל"הסדר" אודות איזה הלוואה שלוה ממנו "שהרב לא יתן לי את המילגה החודשית, וככה יתקזז החוב".

הגר"ד סירב בתוקף "אני אתן לך את המילגה, ואם תרצה – תשלם ממנה את החוב".

חמדת ממון הוא שורש השורשים של כל מיני רע. רבינו צדוק הכהן מלובלין.

"מדוע?" שאל הלה "אפוכי מטרתא למה לי?"

"משום שאני יודע" השיב הגר"ד "שאם לא תהיה מילגה בסוף החודש, לא אראה אותך במשך כל החודש..."

לא מדובר באברך בטלן חלילה, אבל יש אילוצים ומחוייבויות למיניהם... ואילו הכסף הוא מניע גדול, הכל כוספין אליו ומוכנים להשתעבד עבורו למסגרת וכללים...

ידוע בשם **"כ"ק הגה"ק מקלויזנבורג זי"ע** שכאשר ייסד את "מפעל הש"ס" אמר שבדור הקודם הדרך לפייס את היצר הרע כדי שיהיה אפשר להגיע לידי ידיעת הש"ס היתה באמצעות הבטחת הכבוד שיקבל כאשר ידע את כל הש"ס, אבל בדור הזה הפיוס הוא באמצעות ה"חמדת הממון". לכן היה מעניק מילגות מכובדות ללומדים, על מנת "לחייב" אותם להשתעבד למפעל הש"ס.

לשון הקודש | המשמעויות השונות של "כסף"

בסוגיא שלנו מבואר שיש הבדל בין מי שתובע "כסף" במובן של "שווה", ערך שווי ממון, לבין מי שתובע "כסף" במובן של "כסף דווקא": המתכת הנקראת "כסף" או מטבעות כסף.

באנגלית למשל יש לכל משמעות מילה אחרת: "דמים" הם money, ואילו "מתכת כסף" היא silver. אבל בלשון הקודש גם סתם דמים או ממון נקראים "כסף".

מוסר | ממון נקרא "כסף" שהכל כוספין אליו

מדוע באמת נקראים הדמים "כסף" למרות שהם עשויים גם מזהב או נחושת? מבאר **רבינו צדוק, הכהן הגדול מלובלין** שזהו מלשון "כיסופים", שהכל נכספים אליו...

זה לשונו הטהור (ישראל קדושים אות ה'): :

"תאוות הממון הוא שורש התאוות, **דעל כן נקרא "כסף" לשון כיסופין חמדה וחשק** כי הוא חמדה הכוללת כל חמידות העולם, דהכל משיגין על ידי ממון. ועל כן גם מי ששקוע באיזה חמדה אחרת אין נקי גם מזו. **וגם הנקיים משאר חמדות מכל מקום אין נקיים מחמדת ממון**, שיש שממונם חביב עליהם מגופן כמו שאמרו בפסחים (ק"ה א) הרי דיש להם חמדה לממון הגם שלא ימולא בזה תאוות גופו, ואדרבא עוד יזיק לו רק הוא אוהב הממון עצמו, על דרך עכברא דשכיב אדינרא, וזהו שורש תאוות הרשעים כהני עכברי רשיעי והוא שורש הנחש שנושך, אף על פי שאין לו הנאה כלל, כמו שאמרו בקהלת רבה (י', י"ב) על פסוק (קהלת י', י"א) אם ישוך הנחש: ועל **כן על ידי זה בא עיקר ההשכחה מהשם יתברך יותר מכל התאוות** וכמו שנאמר בפרשת עקב

לשון הקודש | מה זה "יישר"?

"אמר לו רבי יצחק: יישר! מה זה "יישר"? יש מפרשים מלשון "שבח" כמו שדורשת הגמרא "אשר שיברת" יישר כוחך ששיברת. משובח הכוח ששיבר. איך "יישר" מבטא "שבח"? זהו מלשון "שירה", כמו "אז ישיר" – "בכן שבח". וכן "באשרי כי אישרוני בנות" תרגם אונקלוס "תושבחתא הות לי, הרי בכין ישבחוני נשיא" ומשם כל לשונות "אשרי". אשרי יושבי ביתך – משובח ומהולל מי שיושב בביתך.

לפי זה ביאר הרד"ק בתחילת תהלים מדוע "אשרי" מופיע תמיד בלשון רבים "מלת אשרי היא לעולם בלשון רבים, והטעם, כי לא יאשרו את האדם בטובה אחת שתמצא בו או בהצלחה אחת שתזדמן לו, אלא בטובות רבות שימצאו בו, יאמרו עליו: אשרי".

אבל רש"י בכמה מקומות פירש "יישר" מלשון "יפוי" יפה אמרת! יפה עשית!.. כמו "שפיר קאמרת" (שהרי "שפיר" הוא מתרגומי "יפה"). איך "יישר" מבטא "יפוי"? "אשור" זה ראייה והבטה, "אשורנו ולא עתה", "בנות צעדה עלי שור". דבר נאה ויפה אהבים להביט בו. המבחן ליפוי – גודל הנעימות לעיניים כשהן מביטות בו.

לקח | דברי תורה צריכים להיות יפים!

אנו לומדים כאן שאחד המדדים לאמיתות דבר תורה: האם הוא יפה! א שיינע ווארט!

שמעתי מהגרא"מ פייבלזון שליט"א שהתפעל מכך שלאחר שאנו אומרים "אמת ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתוקן ומקובל וטוב" אנו מוסיפים "ויפה!" משמע, שאם אין זה "יפה", זה לא זה... גם אם הוא "אמת ויציב ונחמד ונעים ומתוקן ומקובל" עדיין הוא צריך להיות בנוסף "יפה"!

וורט | נוסחאות "שהי" "שתי" אצל אליעזר עבד אברהם

הגמרא מביאה שתי נוסחאות מדוע לא הביא רבי יצחק מה היתה תגובתו של ריש לקיש לדברי רבי יוחנן גבי טענו בחיטים ושעורים והודה לו באחד מהן, או משום ש"מישהא הוי שהי ליה ושתיק ליה" או משום ש"משתי הוי שתי ליה ושתיק ליה".

והנה מצאנו במקום אחר החלפת הנוסחאות "שתי" – "שהי": בפרשת חיי שרה "והאיש משתאה לה" תרגם אונקלוס בנוסח אחד "וגברא שהי, בה מסתכל" ובנוסח אחר "וגברא שתי, בה מסתכל".

רבינו חיים פלטיאל ביאר את הנוסח "וגברא שתי": 'והאיש משתאה לה' בגימטריא 'שיתה מים וצופה עליה', ובספר תולדות יצחק (לרבי יצחק קארו, דודו של הבית יוסף) "הגמייאני נא מעט מים לא אמר 'השקיני' לומר שאינו שואל אלא מעט מאד, ואחר כך שיתה מים הרבה פעמים רבות מעט מעט, וזהו שאמר ותכל להשקותו, לומר שנתעכב בשתיה וזה עשה כדי לעיין בה היטב כשהיה שותה וזהו שאמרו בב"ר משתאה מוצץ ומביט בה, פירשו משתאה מלשון שתיה אלא שהיה צריך לומר שותה ואמר משתאה מלשון מוצץ ואינו שותה או שותה מעט מעט שלא היה לו תאוה לשתות, אלא לעיין בה אמר הגמייאני...".

מבואר שלפעמים אדם מבקש להשתהות ולהתבונן בדבר, אך איננו רוצה שתהא שתיקתו מתמיהה ולכן הוא מתעסק באותה שעה בשתיה איטית, ותוך כדי כך הוא מתבונן בדבר.

לפי זה נמצא ששתי הנוסחאות בגמרא שלנו מכוונים אל דבר אחד: הרי רש"י פירש את נוסח "שהי" שהיה דרכו של ריש לקיש שהיה שוהה מלהשיב עד שיגמר רבי יוחנן כל צרכו וכל דבריו, אם כן יש לומר שכך הוא גם לפי הנוסח השני שהיה ריש לקיש שוהה ושותק תוך כדי שהיה שותה, כדי שלא יהיה כאן "שתיקה כהודאה" וגם לא "שתיקה ככפירה", אלא מעסיק עצמו בשתיה ומתבונן בדבר.

דרכי הלימוד | ראוי לשתות תוך כדי הלימוד?

הנה הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג) כתב "אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים..." וכן פסק השולחן ערוך הלכות ת"ת סימן רמו, כא.

אם כן יש להקשות איך שיתה ריש לקיש מים בתוך לימודו? הרי אין לומדים מתוך אכילה ושתייה!

כנראה שהלשון "אכילה ושתייה" כוללת רק "שתיה" של תענוג, כמו משתה יין, ולא שתיית מים לצמא גרידא.

והנה הגמרא בסוכה אומרת "אוכל ושותה בסוכה" ותמה המשנ"ב (תרלט שעה"צ סקכ"ט) הרי שתיה אינה חייבת בסוכה, והוציא מזה חידוש גדול שהשתיה שבתוך הסעודה חייבת בסוכה, וסיים שלפי"ז אפילו מים שבתוך הסעודה אין כדאי לשתות חוץ לסוכה. [זה מצוי במי שיוצא אל המטבח

כוחות הנפש | "ארזת לבד?... הדחף האנושי אל האמת!"

"ארזת לבד?.." שואל איש האבטחה לפני הטיסה. מדוע הוא סבור שמי שלא ארז לבד יהיה תמים להשיב את האמת? ...

"בבקשה, הנה המנה שהזמנתם" מודיע המלצר, הוא לא מקבל שום תשלום. רק בסוף הארוחה הסועדים מואילים בטובם לגשת לדלפק ולשלם, מדוע הוא לא חושש שהלקוחות יקומו ויצאו בלי לשלם?

נסעתי פעם עם נהג מונית ירא שמיים נסיעה ארוכה, שאלתי אותו "מדוע אתם הנהגים לא מבקשים מקדמה או ערבון לפני הנסיעה? איך אתם לא חוששים שבאחד הרמזורים, לקראת סוף הנסיעה, יצא הנוסע באלגנטיות לדרוכו ללא אומר ודברים... אתה הרי לא תעזוב את הרכב באמצע הכביש כדי לרדוף אחריו, נכון? ...

הוא התפלא על הרעיונות המשוונים שלי: **לא למדת שבועות דף מ?...**

למה הוא מתכוון? לדברי הגמרא שלנו "חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו" וכמו שפירשו התוספות שאדם מטבעו אינו מעיז להכחיש הכל מול יודע האמת. לכן הוא לא יברח מהמונית ולא ישמט מהמסעדה, הוא לא מעיז להעמיד עצמו כשקרן וגנב מול השני. הרבה מהמסחר והמשיא ומתן בין בני האדם מבוסס על כך שיש גבול להעזת פנים.

מכאן מגיעה השאלה בשדה התעופה "ארזת לבד?" אם לא ארזת לבד אתה לא תהיה "כופר הכל", אתה תתחיל לגמגם ולומר "תראה... לא בדיוק... אבל השגחתי היטב איך אורזים..."

זה בעצם עיקר הרעיון של חקירות משטרה או חקירות עדים: אדם לא ממחר להיות "כופר הכל", קשה לו להעיז פנים, הוא מחפש איך להיות "מודה במקצת", להודות חלקית, ומשם כבר אפשר לתפוס קצה חוט לגלות גם את החלק שהכחיש.

זה דבר שמעיד על כך **שהאדם נברא בצלם אלקים שחותמו אמת**. הוא מרגיש מועקה עם השקר, ויציבות עם האמת. **אילו היה האדם יצור שורד**, שמבקש רק את הישרדותו בעולם אבולוציוני אכזרי, הוא היה צריך לפתח את מידת ההכחשה המוחלטת. זה הרי הדבר הראשוני שצועק כל עורך דין על לקוחו: למה לא הכחשת הכל? שבביל מה נתת להם "אבל.." או "אולי...?"

בכל תרבויות העולם השקר הוא מאוס ומשוקץ. זוהי מידה בסיסית ביסודות האישיות שלנו: חיפוש האמת. כי אתה ה' אמת ודברך אמת!

לארגן את המאכלים ולהגישם וכו', שבאותה שעה אין כדאי לו [לשתות מים].

אבל לדברינו הלשון "אוכל ושותה" משמעותה לשון שתיה שיש בה עידון ועינוג, אבל שתית מים לצמאו אינה בכלל "אוכל ושותה" כמו שהוכחנו מהגמרא שלנו.

תופעה | נושאים שהתבארו בש"ס שלא במקומן

אל רבינו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל היו מגיעים תלמידים חכמים על מנת שיעביר אותם בכור הבחינה על כל הש"ס. דרכו היה לבחון בדרך מעניינת: על כל מסכת ומסכת הוא שאל שאלות מעניין המסכות **שלא** מופיעות במסכת זו אלא במסכתות אחרות או במקומות אחרים בחז"ל.

בדף שלנו אנו פוגשים דוגמא לזה: רש"י מציין שדברי אדמון במשנתנו לא נתפרשו כאן במסכת שבועות "והא דאדמון במתניתין היא, מיהו הכא במסכת שבועות לא מפרשין בגמרא במאי פליגי, אבל בפרק בתרא דכתובות מפרשין דבהכי פליגי".

כבר הרמב"ם באגרתו לרבי פנחס הדיין מדבר על תופעה מופלאה זו של עניינים בש"ס שאינם נמצאים במקומם אלא במסכתות אחרות לגמרי:

"בא אלי הדיין החסיד וקונטרס מן החיבור בידו יש בו הלכות רוצח מספר נזיקין, והראה לי הלכה אחת אמר לי: קרא זו, קראתי אותה, אמרתי לו: מה ספק יש בזו, אמר לי: באי זה מקום נאמרו דברים אלו, אמרתי לו במקומן, או באלו הן הגולין או בסנהדרין בדיני הרוצח, אמר לי כבר חזרתי על הכל ולא מצאתי לא בירושלמי ולא בתוספתא. השתוממתי כמו שעה, ואמרתי לו אני זוכר שבמקום פלוני מגיטין נתפרשו דברים אלו, הוצאתי גיטין וחפשתי ולא מצאתי, תמהתי ונבהלתי ואמרתי היכן נאמרו דברים אלו, הנח עתה עד שאזכור מקומן, הוא יצא ואני זכרתי, שלחתי שליח והחזרתיו והראיתי לו הדברים מפורשין בגמרת יבמות אגב גררא, תמה והלך..."

מדוע חז"ל לא כתבו כל הלכות המסכת במקומה שלה? אולי **כדי ללמדנו שבשביל להיות "מומחה לדבר אחד" עלינו ללמוד את כל התורה כולה**. אי אפשר להיות מומחה לעניין פלוני בלי להכיר (לפחות בבקיאיות) את שאר חלקי התורה, שכן חז"ל פיזרו קצת מן היהלומים של העניין בשאר המסכתות... דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר!

מידות טובות | מעלת "הכרת
הטוב"

לדעת רש"י כוונת הגמרא שאף שאדם עלול להעיז פניו ולשקר מול בעל דינו, מכל מקום הוא לא יעשה זאת מול מי שגמל עמו טובה והלווה לו כסף בעת דוחקו, **מושתתת בו מטבעו מידת הכרת הטוב.**

חז"ל אמרו במדרש "הים ראה ויננס - מה ראה, ראה ארונו של יוסף, אמר הקב"ה **יננס מפני הנס** דכתיב הים ראה ויננס, וכתיב וינס ויצא החוצה. בפשטות דברי המדרש סתומים, מה השייכות בין הניסה של יוסף מפני גבירתו לניסתו של הים מפני בני ישראל.

מבאר ה"כתב סופר" בהקדם קושיית האבן עזרא למה לא נלחמו ישראל על הים עם פרעה וחילו והרי עלו חמושים

ממצרים, וכפי שלחמו אח"כ עם עמלק, אלא הפירוש **משום שלא עצרו כוח להיות כפויי טובה ולהילחם מול המצרים אשר הטיבו להם להכניסם לארצם**, וכדכתיב לא תתעב מצרי

כי גר היית בארצו, שהיו לך אכסניא בשעת הדחק.

והנה בחינה זו ממש מצאנו גם ביוסף דכתיב "וינח בגדו אצלה וינס ויצא החוצה", שכבר תמה הרמב"ן למה לא עמד כנגדה ליטול בגדו מידה בעל כרחו, וכתב **כי לא היה זה מדרך ארץ שיעמוד נגד אשת אדוניו בחזקה אחר שהטיב לו בדחקו** ולכן נס וינח בגדו בידה.

זהו שאמרו במדרש "הים ראה ארונו של יוסף, אמר הקב"ה יננס הים מפני הנס" כי בעצם לא היה הים צריך להקרע שהרי ישראל יכולים היו להלחם בעצמם, אך כיון שראה הים את ארונו של יוסף שלא לחם בעצמו עם גבירתו מפני הכרת הטוב, מזה הבין הטעם שאין ישראל יכולים להלחם בעצמם כנגד המצרים מפני הכרת הטוב אלא צריך הים להקרע ויכניסו המצרים את עצמם לתוכו. עכת"ד הכתב סופר.

הרי לנו כמה גדולה מידה זו של "אין אדם מעיז פניו מפני מי שעשה עמו טובה", הנלמדת בדף שלנו, עד שבני ישראל רפו ידיהם מלהילחם מול המצרים הארורים, רק בגלל התחושה של "גר היית בארצו".

= הפונו =

לשמחה

סיום
"טעימות"

למסכת שבועות!..

לקוראי עלון "טעימות", צופי ושומעי השיעורים במלטיבורמות השונות, ולמשתתפי שיעור הדף היומי הווירטואלי

|| שמרו את התאריך! ||

יום חמישי פרשת שלח, כ"ג סיוון
(יום שליחת האגרות השניות),
ירושלים עיה"ק, 21:30

לפרטים והרשמה (בכדי שנוכל להיערך):

a0527652027@gmail.com